

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. _____

Протокол № 2 від 18 жовтня 2017 р.

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

підготовки бакалавра
спеціальності 016 Спеціальна освіта
освітньої програми Спеціальна освіта (за нозологіями)

Програма навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 «Спеціальна освіта», за освітньою програмою «Спеціальна освіта (за нозологіями)». – 2017. – 11 с.

Розробник: Кузава І. Б. – доктор педагогічних наук, професор

Рецензент: Лякішева А.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогіки

протокол ____ від _____ 2017 р.

Завідувач кафедри: _____ (Смолюк І.О.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи**

протокол № ____ від _____ 2017 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи _____ (Антонюк В.З.)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта 016 Спеціальна освіта Спеціальна освіта (за нозологіями) Бакалавр (перший)	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90/3		Рік навчання 1
		Семестр 1
		Лекції 22 год.
ІНДЗ: €		Практичні 22 год.
		Самостійна робота 40 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Робоча програма з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» є нормативним документом Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою педагогіки на основі освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 «Спеціальна освіта» денної форми навчання. Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Вступ до спеціальності», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Мета і завдання навчальної дисципліни: ознайомити майбутніх педагогів зі спеціальною педагогікою як наукою, що вивчає особливості розвитку, навчання, виховання дітей з особливими потребами повноцінної; розкриває сутність спеціальної педагогіки як самостійних галузей в системі педагогічних наук, їх зв'язок з іншими науками; ознайомлює майбутніх фахівців з основними категоріями дітей з психофізичними вадами, з системою спеціальних навчально-виховних закладів для них, акцентує увагу на особливостях навчально-виховної роботи з різними категоріями дітей, які мають відхилення в розвитку; розкриває вплив фахівця-дефектолога на усвідомлення сімейних проблем, соціально-реабілітаційні аспекти спеціальної педагогіки.

Предмет навчальної дисципліни: процес вивчення дітей з психофізичними вадами, професійний обов'язок спеціального педагога у справі навчання і виховання дітей з психофізичними вадами.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Вивчення дисципліни спрямоване на формування таких компетентностей:

I. Загальні компетентності:

1. Світоглядна компетентність:

- наявність ціннісно-орієнтаційної позиції;
- розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії;
- 2. Громадянська компетентність:
 - здатність до реалізації прав і обов'язків громадянина України;
 - здатність робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень;
 - уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю;
- 3. Комунікативна компетентність:
 - здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності;
 - здатність працювати у команді;
- 4. Інформаційна компетентність:
 - здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань;
 - здатність до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності;
- 5. Науково-дослідницька компетентність:
 - здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності;
 - критична обізнаність та інтелектуальна чесність;
 - здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання;

II. Фахові компетентності:

1. Організаційна компетентність
 - здатність планувати, організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію її суб'єктів;
 - здатність до роботи в міждисциплінарній команді під керівництвом лідера (вчителя-логопеда, вчителя інклюзивного класу) у процесі вирішення корекційно-педагогічних завдань;
2. Психолого-педагогічна компетентність:
 - володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати, знання закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах; психологічних механізмів навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.
3. Компетентність у сфері інклюзивного навчання:
 - володіння базовими знаннями та розуміння основних концепцій та теорій інклюзивного навчання.
 - застосування уміння працювати в мультидисциплінарній команді під час розроблення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини в інклюзивному середовищі.
4. Компетентність в індивідуально-психологічній сфері (професійні цінності):
 - здатність діяти згідно з принципами деонтології, пов'язаними з професійною діяльністю корекційного педагога; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності/

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач першого (бакалаврського) рівня повинен продемонструвати такі *результати навчання*:

Здатність продемонструвати базові теоретичні знання з теорії та історії корекційної педагогіки, особливостей навчання, виховання і розвитку дітей раннього і дошкільного віку з різними видами порушень, володіння відомостями про систему корекційної роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзивного навчання.

Здатність продемонструвати на базовому рівні забезпечення психолого-педагогічного супроводу дошкільників з порушеннями психофізичного розвитку з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб у спеціальних та інклюзивних дошкільних навчальних закладах; реабілітаційних установах.

Здатність здійснювати аналіз заходів Української держави щодо розвитку спеціальної освіти в історичній ретроспективі; виокремлювати методологічні і науково-теоретичні основи корекційної педагогіки; з'ясовувати способи виявлення і подолання порушень психофізичного розвитку у дітей раннього і дошкільного віку.

Здатність визначати зміст корекційної роботи з дітьми, що мають відхилення в розвитку і перебувають в дошкільному навчальному закладі загального типу; планувати й організовувати корекційну роботу з дітьми, що мають особливі потреби і навчаються у дошкільних закладах загального типу.

Здатність опрацьовувати наукову та методичну літературу з проблем діагностики та корекції психофізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку; аналізувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологіями і методиками навчання дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку.

Здатність продемонструвати на достатньому рівні навички працювати самостійно (виконувати індивідуальні самостійні завдання) та в групі (у процесі виконання завдань на практичних заняттях); отримати результати у межах обмеженого часу з наголосом на професійну діяльність та унеможливлення плагіату.

Здатність діяти згідно з принципами толерантності, пов'язаними з професійною діяльністю вихователя; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Предмет, завдання і методи корекційної педагогіки.
2. Загальна характеристика різних категорій дітей. Загальна характеристика типів корекційних закладів.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль . Загальні питання спеціальної педагогіки					
Тема 1. Предмет, завдання і методи корекційної педагогіки.	10	2	2	5	1
Тема 2. Загальна характеристика різних категорій дітей. Типи	14	4	4	5	1

корекційних закладів.					
Тема 3. Характеристика дітей з інтелектуальними вадами. Особливості розвитку їх мислення та мовлення.	14	4	4	5	1
Тема 4. Діти із порушеннями зору. Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із порушеннями зору.	10	2	2	5	1
Тема 5. Діти із порушеннями слуху. Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із порушеннями слуху.	9	2	2	5	-
Тема 6. Діти із порушеннями мовлення. Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із порушеннями мовлення.	9	2	2	5	-
Тема 7. Діти із затримкою психічного розвитку. Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із ЗПР.	14	4	4	5	1
Тема 8. Діти із порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із ДЦП.	10	2	2	5	1
ВСЬОГО	90	22	22	40	6

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема	Кількість годин
Тема 1. Обґрунтувати, з якими суміжними дисциплінами має зв'язок корекційна педагогіка. 1. Перерахувати основні методи корекційної педагогіки. <u>Форма звітності</u> 1. Виконати тестові завдання. I.1. Визначити предмет і завдання корекційної педагогіки I.2. З переліку наведених галузей підкреслити, які включає корекційна педагогіка як наука: • віктимологія; • олігофренопедагогіка (корекційна педагогіка); • сурдопедагогіка; • педагогіка; • тифлопедагогіка; • психологія; • логопедія. I.3. Вказати основні методи, які використовує корекційна педагогіка (дефектологія). Підкреслити правильні відповіді. 1. Методи програмованого навчання. 2. Бесіда.	5

3.Спостереження.	
4.Експеримент.	
5.Зв'язок з реальним життям.	
6.Обстеження.	
7.Аналіз дитячих робіт.	
8. Врахування індивідуальних особливостей	
Тема 2. Законспектувати Положення про порядок зарахування дітей у спеціальні заклади.	5
Тема 3. Написати реферат на тему: «Форми розумової відсталості»	5
Тема 4. Написати реферат на тему: «Особливості корекційно-виховного процесу у закладах для дітей із порушеннями зору».	5
Тема 5. Написати реферат на тему: «Можливості розвитку сліпоглухонімих дітей».	5
Тема 6. Написати реферат на тему: «Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень».	5
Тема 7. Написати реферат на тему: «Корекційна робота при ЗПР».	5
Тема 8. Написати реферат на тему: «Види порушень при ОРА»	5
Разом	40

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

1) На основі аналізу науково-методичної літератури, педагогічної преси підготувати реферати за нижче вказаною тематикою:

- "Етапи становлення спеціальної освіти в Україні та в зарубіжних країнах";
- "Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти в Україні";
- "Загальні та специфічні особливості розвитку дітей з особливими потребами".
- "Характер та зміст взаємодії дорослих з дітьми в різні періоди дитинства".
- "Перспективні напрямки розвитку корекційної педагогіки в Україні".
- "Формування спілкування розумово відсталих дітей".
- "Особливості ігрової діяльності розумово відсталих дошкільників".
- "Робота корекційного педагога з батьками, які виховують дитину із порушенням інтелекту".
- "Система корекційно-педагогічної роботи з формування сприймання розумово відсталих дошкільників".
- "Особливості психічного розвитку дитини з порушенням інтелекту в ранньому віці (1-3 роки) ".
- "Зміст та засоби фізичного виховання дошкільників (РВД) ".
- "Естетичне виховання дошкільників (РВД), його зміст та засоби досягнення".
- "Зміст та методи трудового виховання дошкільників (РВД)".
- "Зміст та прийоми морального виховання дошкільників (РВД)".
- "Розвиток мовлення дошкільників (РВД)".
- "Історія розвитку поглядів на навчання та виховання дітей з вадами слуху".
- "Вплив зниження слуху на психічний розвиток дитини".
- "Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей з вадами слуху".
- "Психолого-медико-педагогічне обстеження дітей з вадами слуху".

- "Корекційно-педагогічна робота з розвитку мовлення у дітей із порушеннями інтелекту".

Обсяг реферату – 8-10 сторінок тексту комп'ютерного набору. Робота має складатись з таких основних частин: титульна сторінка (на ній вказати кафедру, тему, прізвище студента, ім'я, рік); зміст, висновки, список використаних джерел(не менше 15 найменувань).

2) Охарактеризуйте види діяльності педагога-дефектолога в групі дошкільного освітнього закладу компенсуючого типу.

3) Дайте обґрунтування необхідності та можливості реалізації інтегрованого підходу щодо виховання учнів із особливими потребами.

4) Складіть схему форм корекційної допомоги дітям із порушенням слухом (порушенням зором).

5) Класифікуйте основні причини порушень поведінки дітей дошкільного віку.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з одного змістового модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 33 бали);
2. ІНДЗ (максимум 7 балів);
3. модульна контрольна робота (максимум 60 балів).

Поточний контроль (мах = 40 балів)									Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1									Модуль 2	100
Змістовий модуль 1								ІНДЗ	60	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T7	T8	7		
3	6	6	3	3	3	6	3			

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка для заліку
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 -74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основи дефектології: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
2. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
3. М.И. Земцова Учителю о детях с нарушениями зрения. – М.: Просвещение. 1973, 159 с.
4. Основи спеціальної дидактики / За ред. доктора пед. наук, професора І.Г. Єременка – 2-е вид. – К.: Рад. школа, 1986. – 200 с.
5. Мустаева Ф.А. Основы социальной педагогики: Учебник для студентов высших педагогических учебных заведений – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Академический проект, 2001. – 416 с.
6. Тетерский С.В. Введение в социальную работу: Учебное пособие. – М.: Академический проект, 2000. – 496 с.
7. Ілляшенко Т.Д., Стадненко Н.М. Аномальна дитина в школі: Навч. метод. посібник. – К.: ІСДО, 1995. – 120 с.

Додаткова:

1. Методичні рекомендації до вивчення особливостей інтелектуального дефекту у дітей з церебральним паралічем / Укл. М.В. Рождественська. – К.: ІЗМН, 1996. – 40 с.
2. Затримка психічного розвитку і дітей: Метод. рекомендації / Укл. Т.Д. Ілляшенко, М.В. Рождественська. – К.: ІЗМН, 1996. – 96 с.
3. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання: Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т.Д. Ілляшенко, Н.А. Бостун, Т.В. Сак. – К.: ІЗМН, 1997. – 128 с.
4. Основы специального обучения слабослышащих детей. / Под ред. Р.С. Боскис. – М.: Просвещение, 1977.
5. В.А. Феоктисова Хрестоматия по истории тифлопедагогики. – М.: Просвящение, 1981. – 168 с.
6. Гуртом проти бід. / Корисні поради, адреси, довідникові матеріали, інформація до роздумів для усіх, хто оцінює особу. – Київ, 2001. – 104 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, завдання і методи спеціальної педагогіки.
2. Загальна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Структура та особливості процесу аномального розвитку дитини.
3. Компенсація та корекція аномального розвитку.
4. Загальна характеристика типів корекційних закладів.
5. Діти з затримкою психічного розвитку.
6. Діти із порушенням опорно-рухового апарату.
7. Діти із порушеннями поведінки.
8. Особи з комплексними дефектами.
9. Діти з раннім дитячим аутизмом.
10. Діти із порушеннями мовлення.
11. Діти із сенсорними порушеннями.
12. Професійний портрет спеціального педагога.

13. Система підготовки спеціальних педагогів в Україні та зарубіжних країнах.

14. Структура, принципи та методи корекційно-розвиткової діяльності спеціального педагога.

15. Сфери і зміст професійної діяльності спеціального педагога.

16. Олігофренія як основна форма розумової відсталості. Форми олігофренії.

17. Діти-імбецили, їх загальна характеристика. Завдання та особливості педагогічної роботи з ними.

18. Особливості розвитку мислення і мовлення дітей з вадами інтелекту.

19. Значення слухового аналізатора в розвитку дитини.

20. Характеристика дітей з порушенням слуху.

21. Глухі діти, їх загальна характеристика.

22. Слабочуючі діти, їх загальна характеристика.

23. Спеціальні навчально-виховні заклади для дітей з вадами слуху.

24. Роль збережених аналізаторів в розвитку дітей з вадами слуху.

25. Можливості розвитку людей з вадами слуху.

26. Значення зорового аналізатора в розвитку дитини.

27. Характеристика дітей з порушенням зору.

28. Слабозорі діти, їх загальна характеристика.

29. Сліпі діти, їх загальна характеристика.

30. Особливості навчально-виховної роботи з слабозорими дітьми.

31. Особливості навчально-виховної роботи з сліпими дітьми.

32. Роль збережених аналізаторів в розвитку сліпих дітей.

33. Соціальна адаптація дітей з порушенням зору.

34. Профілактика порушень зору у дітей.

35. Діти з порушенням опорно-рухового апарату, їх загальна характеристика.

36. Порушення опорно-рухового апарату.

37. Класифікація і форми ДЦП.

38. Особливості розвитку дітей з порушенням опорно-рухового апарату.

39. Особливості розвитку фізичного стану та мовлення дітей з ДЦП.

40. Установи для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

41. Особливості впливу мовленнєвих порушень на розвиток дитини.

42. Загальна характеристика мовленнєвих порушень.

43. Фактори, що зумовлюють мовленнєві порушення.

44. Клініко-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень.

45. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень.

46. Типи закладів для дітей з мовленнєвими порушеннями.

47. Характеристика дітей з комбінованими дефектами.

48. Діти з поєднанням сенсорного та інтелектуального дефектів.

49. Сліпоглухонімі діти. Їх загальна характеристика.

50. Перший етап навчання сліпоглухонімих дітей: формування побутової поведінки.

51. Можливості розвитку сліпоглухонімих дітей.

52. Діти із затримкою психічного розвитку. Їх загальна характеристика.

53. Діти з психічним та психофізичним інфантилізмом.

54. Діти з церебральною та соматичною астенією.

55. Особливості навчальної та корекційно-виховної роботи з дітьми, які мають затримку психічного розвитку.

56. Діти з психопатичними формами поведінки.
57. Основні ознаки психопатичного розвитку дитини.
58. Дайте визначення поняттю “психопатії”. Форми психопатій.

Схвалено Вченою радою
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки
Протокол № __ від _____ 2017 р.

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації

С. В. Гаврилюк

Навчальний відділ

Л. О. Заєць

Юридичний відділ

А. В. Маїло